

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Tanzania 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Tanzania har över tiden varit snabbt att ratificera många centrala konventioner och grundlagen innehåller skydd för de flesta mänskliga rättigheterna. Detta reflekteras dock inte fullt ut i lagstiftningen och det brister i genomförande och efterlevnad av den lagstiftning som finns. Även om mänskliga rättigheter respekteras överlag i Tanzania, har trenden under den senaste femårsperioden varit negativ inom vissa områden.

Rättsväsendet präglas av ineffektivitet, bland annat med långa häktningstider som kan uppgå till flera år. Korruptionen är utbredd och påverkar stora delar av samhället, från medborgares interaktion med myndigheter till storskalig korruption som kan påverka upphandlingar och andra statsfinansiella transaktioner. Den utbredda korruptionen fortsätter att utgöra ett allvarligt hinder för rättvisa och utveckling.

Kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning och med albinism, hbtq-personer, pastoralister (folkgrupper med en traditionell nomadisk livsstil baserad på boskapsskötsel) och äldre är de grupper som har svårast att komma i åtnjutande av sina mänskliga rättigheter. Frekventa rapporter om övervåld från polis och säkerhetsstyrkor förekommer.

Kroppsstraffning är tillåtet enligt lag. Våld mot kvinnor är vanligt förekommande. Få fall anmäls och av dessa utreds en låg andel. Få av dessa leder till fällande domar. Könstympning av flickor upp till 18 års ålder är förbjudet enligt lag, men förekommer fortfarande i omfattande utsträckning, även om det minskat de senaste 5 åren.

Regeringen vidtar steg för att förbättra inom många områden, inte minst kvinnors och flickors rättigheter, men könsstereotypa värderingar gällande könsroller, religion samt vidskepelse utgör hinder för att nå framsteg vad gäller mänskliga rättigheter.

Respekten för yttrande- och föreningsfriheten har genom ny lagstiftning försämrats under det senaste året. Exempel är ny medialagstiftning och en lag mot cyberbrottslighet som begränsar vilken information som får spridas och på vilket sätt detta får göras. Det finns indikationer på att utrymmet för det civila samhället håller på att minska och att frihetsberövanden och trakasserier av representanter från oppositionen, civila samhället, medier, bloggare, hbtq-personer och människorättsförsvarare förekommer allt mer frekvent.

Tanzania är ett av världens fattigaste länder. Det ekonomiska reformarbetet och regeringens fattigdomsbekämpning förbättrar långsamt individens ekonomiska och sociala rättigheter och levnadsvillkor. Skillnaderna inom landet vad gäller levnadsvillkor är stora. Hälsosektorn kännetecknas av brist på utbildad sjukvårdspersonal liksom på mediciner och materiel. Situationen är särskilt svår på landsbygden och det råder stora skillnader i tillgänglighet mellan olika delar av landet och mellan olika inkomstskikt. Mödradödlighet är en allvarlig utmaning. Barnadödligheten har minskat. Regeringen har prioriterat utvecklingen av utbildningssystemet

II. RÄTTSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Rättsväsendet ska enligt konstitutionen vara oberoende från den verkställande makten. Denna åtskillnad är inte alltid fullständig i praktiken. Finansiella beroenden och presidentens direkta utnämningssmakt av domare är exempel på faktorer som spelar in. Landets placering i internationella index för god samhällsstyrning har visat på en svagt nedåtgående trend sedan år 2006. De konventioner som ratificerats av Tanzania är ofta bristfälligt införlivade i landets lagstiftning.

Konstitutionen är ett arv från tiden som en enpartistat. Under förra mandatperioden 2010-2015 genomfördes en bred konsultativ process som resulterade i att ett första utkast till ny författning togs fram och en grundlagsförsamling bildades för att ta förslaget vidare. Efter en omstridd

process, som i slutänden bojkottades av oppositionen, röstades ett betydligt förändrat förslag till grundlag igenom i parlamentet. Detta har emellertid inte tagits vidare till folkomröstning. President Magufuli har meddelat att en ny grundlag inte kommer att prioriteras.

Tanzania är ett av världens mest korruptionsutsatta länder och korruptionen genomsyrar alla nivåer av samhället, särskilt poliskåren och domstolar. Landet hade plats 116 av 176 i *Transparency International's index* över upplevd korruption 2016. Sedan Magufuli valdes till president i oktober 2015 har korruptionsbekämpning hamnat högt på den politiska dagordningen. Efter avskedanden och besparingsåtgärder kan tecken på en förändrad inställning till korruption skönjas inom den statliga förvaltningen. Frågetecknen har rests om uthålligheten i strategin som styr antikorrupsionsarbetet, då de initiala åtgärderna inte följts upp av reformer av staten för att skapa en mindre tillåtande miljö för korruption.

Verkställigheten av meddelade domar är godtycklig och långsam. Enskilda har rätt att överklaga domar och myndigheters beslut. Den högsta instansen är appellationsdomstolen. Majoriteten av befolkningen har liten eller ingen tillgång till det formella rättssystemet eller rättshjälp, beroende på social ställning och resurser. Rättsinstanserna tar även hänsyn till såväl sedvanerätt som islamiska lagar. Kvinnor på landsbygden är i regel mest diskriminerade vad gäller tillgången till rättvisa.

Zanzibar är del av unionen Tanzania och har självbestämmande i vissa frågor, ett eget representanthus och ett eget oberoende rättsväsende, vilket inkluderar ett parallellt traditionellt muslimskt rättssystem med så kallade ”*Kbadhi*”- domstolar. Zanzibar och fastlands-Tanzania har dock en gemensam instans för överklagande (hovrätt). Historiskt har Zanzibar gått igenom perioder präglade av politiska oroligheter när brott mot de mänskliga rättigheterna ägt rum. Före valet år 2010 nåddes en politisk överenskommelse om samregerande vilket också införlivades i grundlagen.

Tanzania har en nationell kommission för mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning, *Commission of Human Rights and Good Governance* (CHRAGG), med mandat att granska anmälningar rörande kränkningar av mänskliga rättigheter, som inte är föremål för pågående rättsprocesser. Kommissionen har begränsade möjligheter att verka då den saknar såväl

tillräcklig finansiell som professionell kapacitet. CHRAGG har befogenhet att verka också på Zanzibar.

Regeringen har frekvent anklagats för övergrepp, särskilt genom sina medborgarpolisgarden, främst gentemot anhängare av oppositionen. Övergreppen har oftast sammanfallit med valkampanjer, politisk och ekonomisk oro.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Tanzania är en unionsrepublik med flerpartisystem bestående av fastlandsdelen Tanganyika och den semiautonoma ögruppen Zanzibar. Unionen leds av en president som också är regeringschef. Den lagstiftande församlingen är parlamentet (Bunge). Zanzibar har en hög grad av självbestämmande och öarna har en egen president, ett eget parlament och rättssystem.

Presidentämbetet är starkt. Presidenten tillsätter regeringen, utnämner myndighetschefer och domare samt fattar beslut om de högsta beslutsfattande positionerna i regioner och distrikt. Utnämningar ska formellt förberedas av en utnämnskommitté men detta beaktas inte alltid.

Tanzania har för närvarande 22 registrerade politiska partier samt ett provisoriskt registrerat parti vars registrering är under behandling. Partiregistreringsämbetet har befogenhet att självständigt bevilja eller neka registrering av politiska partier, utan inblandning av regeringen. Reglerna för partistöd ger regeringspartiet oproportionerligt stor finansiering. I unionsparlamentet sitter regeringspartiet *Chama Cha Mapinduzi* (CCM) och fyra oppositionspartier. Oppositionspartierna bildade för första gången en koalition under valrörelsen 2015 och ställde sig bakom en gemensam presidentkandidat.

År 2015 genomfördes landets femte president- och parlamentsval där John Magufuli valdes med 58 procent av rösterna. Valdeltagandet låg på cirka 67 procent. Internationella valobservatörer bedömde president- och parlamentsvalen som till största delen fria och rättvisa. Valkommissionerna ansågs dock inte ha en tillräckligt oberoende ställning.

På Zanzibar ogiltigförklarades det samtidiga lokala valet till president och parlament av den zanzibariska valkommissionen med hänvisning till omfattande valfusk. Internationella valobservatörer observerade brister i genomförande, men inget systematiskt valfusk och inga tydliga bevis på det av valkommissionen påstådda valfusket har presenterats. I mars 2016 genomfördes ett omval som bojkottades av oppositionen. Regeringspartiet CCM vann med 91 procent av rösterna. Inga internationella valobservatörer närvarade vid omvalet. På grund av oppositionens bojkott av omvalet upphörde också samregerandet, som anses ha bidragit till de senaste årens politiska stabilitet och minskade kränkningar av de mänskliga rättigheterna på öarna. Det kontroversiella ogiltigförklarandet av valet och omvalet kan båda, eller var för sig, ses som en inskränkning av människors politiska rättighet att rösta eller få sin röst respekterad.

Representation av kvinnor i nationalförsamlingen har ökat i varje val sedan 1995 och ligger på knappt 37 procent efter det senaste valet 2015. Av dessa sitter 25 på valbara platser medan 113 sitter på reserverade platser för kvinnor, vilka utses av partierna baserat på valresultatet. Efter 2015 års val har fler, och tyngre, ministerposter än i tidigare regeringar tilldelats kvinnor och en knapp tredjedel av ministrarna, viceministrarna och statssekreterare utgörs av kvinnor. För första gången i Tanzanias historia valdes 2015 en kvinnlig vicepresident. På lokal nivå är andelen kvinnor i beslutsfattande positioner fortsatt låg.

Det civila samhällets utrymme

I Tanzania finns en rik flora av civilsamhällesorganisationer som arbetar för att främja mänskliga rättigheter och leverera tjänster till medborgarna. Möjligheterna för organisationerna att verka fritt är till viss del beroende på vilket område de verkar inom.

Sedan 2015 finns ett flertal indikationer på att utrymmet för det civila samhället håller på att minska. Detta beror på ökad tillämpning av redan existerande repressiv lagstiftning och på nya begränsande lagstiftningar inom områden som yttrande- och mediefrihet och internetbrottslighet. Uppgifter om frihetsberövanden och trakasserier av representanter från oppositionen, civila samhället, medier och bloggare, hbtq-personer samt människorättsförsvarare förekommer allt mer frekvent sedan valet 2015. Försiktighet och själv censur rapporteras ha ökat främst bland organisationer som arbetar med medborgerliga och politiska rättigheter.

I samband med valet 2015 användes en nystiftad lag mot cyberbrottslighet för att hindra en sammanslutning av ackrediterade civilsamhällesorganisationer, ledd av landets ledande människorättsorganisation, från att sammanställa valobservationer. Aktiviteterna avbröts genom ett polisingripande som ledde till att 36 personer greps. I slutet av 2016 greps en av grundarna för ett internetforum. Han satt häktad flera dagar innan han släpptes mot borgen. Båda grundarna riskerar nu åtal på flera punkter.

Civilsamhällesorganisationer som arbetar för vissa utsatta grupperers rättigheter har successivt fått svårare att verka. Exempelvis har organisationer som arbetar med hiv-prevention och hiv-medicinering gentemot särskilt utsatta grupper (så kallade ”*key populations*”) under 2016 underkastats allt fler restriktioner efter anklagelser om att förespråka homosexualitet. Även organisationer som arbetar för att lösa landkonflikter har svårigheter att verka. Särskilt utmanande har situationen varit för organisationer som arbetar för boskapsskötares rättigheter.

Enligt lag står alla civilsamhällesorganisationer under kontroll av ett råd som utses av regeringen. Offentlig registrering är ett krav. Rådet har mandat att godkänna och återkalla registrering. Det gör att många organisationer i civila samhället i stället registrerar sig som icke-vinstdrivande företag.

Zanzibar har generellt ett betydligt svagare civilsamhälle än Tanzanias fastland och själv censur är vanlig. Efter det omstridda omvalet i mars 2016 har de politiska spänningarna ökat vilket ytterligare krympt utrymmet för civila samhället och medier.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Nationella civilsamhällesorganisationer, till exempel *Legal and Human Rights Centre*, rapporterar att det förekommer att polis och annan statlig ordningsmakt är inblandade i utomrättsliga avrättningar. Omfattning och omständigheter kring dessa händelser är inte kända i detalj, vilket gör det svårt att dra slutsatser om i vilken grad det är sanktionerat av makthavare. Brister i interna rutiner hos dessa instanser samt en bristande politisk vilja gör att fall inte kommer till allmän kännedom eller utreds. Det finns inga kända rapporter om påtvingade försvinnanden.

Tanzania har inte tillträtt FN-konventionen mot tortyr. Tortyr är förbjudet enligt konstitutionen, men lagstiftningen kriminaliserar inte tortyr i alla dess former. Uppgifter från människorättsorganisationer som CHRAGG gör gällande att tortyr förekommer i häkten och fängelser. Kroppsbestraffning är tillåten enligt lag. Exempelvis är spöstraff tillåtet och tillämpas frekvent i landets skolor.

Förhållandena i fängelser och häkten är svåra och i vissa fall direkt livshotande. Trots att antalet intagna har minskat något samtidigt som kapaciteten på flera fängelser byggts ut är överbeläggning ett fortsatt problem. Särskilt utsatta är barn som föds medan mödrarna är i fängelse. På Zanzibar är inte problemet med överbeläggning på fängelser lika stort.

Enligt en sammanställning av civilsamhällesorganisationen *Legal and Human Rights Centre* rapporteras närmare 1 000 personer ha dödats under 2015 av uppretade folkmobber. Bakgrunden är ofta en omfattande misstro mot polisen och rättsväsendet, långa avstånd till polisstationer, okunskap och undertryckt missnöje. Polisen rapporterades inte alltid ha ingripit för att stävja incidenter.

En hög andel av Tanzanias befolkning tror på häxkraft och övernaturliga företeelser. Detta leder till att ett stort antal människor mördas varje år av skäl som kan kopplas till tron på häxkraft. Enligt polisrapporter från ett antal regioner handlade det om 425 personer under 2015. Särskilt äldre kvinnor är offer.

Det finns i delar av landet en utbredd vidskeplighet vad gäller albinism. Kroppsdelar från personer med albinism tros motverka onda andar och bringa välgång. Detta leder till en efterfrågan på kroppsdelar från personer med albinism. Under 2015 rapporteras minst en person ha mördats och sex personer ha överfallits och fått kroppsdelar tvångsamputerade. Efter omfattande arbete av polis och myndigheter med informationsspridning, polisutbildning och nytt förbud mot så kallade häxdoktorers verksamhet, har antalet fall av våld mot personer med albinism sjunkit sedan 2008. Mycket hårda straff för mord har utdömts, inklusive dödsstraff. Regeringen har också vidtagit åtgärder för att skydda barn med albinism.

Dödsstraff

Dödsstraff är obligatoriskt för mord och landsförräderi. En utdömd dödsdom måste bekräftas av presidenten och kan av presidenten omvandlas till fängelsestraff. Sedan 1994 har presidenten avstått från att bekräfta dödsdomar. Det finns dock inget beslut om moratorium och Tanzania har uttalat att straffet spelar en viktig avskräckande roll i samhället.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Enligt brottsbalken måste en anhållen person höras inom 48 timmar. I praktiken kan anhållna få vänta upp till flera månader på att bli förhörda. Inskränkningar i de personliga friheterna på politiska grunder förekommer. Polisen gör regelbundet bruk av sin rätt att tillfälligt omhänderta personer som anses störa ordningen, inte minst i samband med politiska möten. Detta skedde även vid valet 2015.

Inga restriktioner finns för tanzaniska medborgare att resa inom eller utanför landet.

Rättssäkerhet

Brottsmisstänkta betraktas enligt lag som oskyldiga till dess att motsatsen bevisats. Rättsväsendet är underfinansierat och domstolar arbetar på många sätt ineffektivt. Flera landsbygdsdistrikt saknar lokala domstolar. I domstolarna på fastlandet erbjuds endast allmän rättshjälp om det gäller misstanke om mycket grova brott. Den rättshjälp som i övrigt finns tillhandahålls av civilsamhällesorganisationer och regleras av staten genom ett särskilt sekretariat. Tillgången till gratis rättshjälp för marginaliserade grupper har ökat sedan 2010.

Häktningstiderna är mycket långa. Enligt lag får de inte överskrida två månader, men det kan ta flera år innan åtal väcks. Häktningstiderna får inte avräknas mot straffen. Även om en viss förbättring skett de senaste tio åren, med fler domare och bättre ärendebalans, så tar rättsprocesserna i regel flera år och avslutas inte alltid. Allmänhetens förtroende för domstolarna är lågt.

Straffbarhetsåldern är 16 år. Det förekommer att barn fängslas och placeras tillsammans med vuxna. Motsvarande gäller även på Zanzibar.

Strafffrihet

Strafffriheten är utbredd i Tanzania. Korruption, polisbrutalitet och lynchningar är exempel på områden där statsmakten ofta underlåter att beivra brott. Strafffriheten undergräver ytterligare förtroendet för landets rättsväsende.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Konstitutionen föreskriver yttrandefrihet och pressfrihet. Lagstiftningen ger dock staten stora möjligheter att begränsa yttrandefriheten, genom att exempelvis stänga ner medier. Under det senaste året har yttrandefriheten inskränkts ytterligare genom striktare tillämpning av begränsande lagstiftning. På Reportrar utan gränsers index för pressfrihet rankas Tanzania 2016 på plats 71 av 179 granskade länder.

Den nya och omstridda medielagstiftningen från 2016, som bland annat innebär ökad kontroll och reglering av medier och journalister samt omfattande kriminalisering av exempelvis förtal och uppvigling, inskränker allvarligt ytterligare medie- och yttrandefriheten i landet. Lagen bedöms av internationella bedömare inte leva upp till god internationell standard.

En lag om cyberkriminalitet antogs 2015 och användes vid en rad uppmärksammade gripanden av bloggare, företrädare för en människorättsorganisation och oppositionen före, under och efter valet. Lagen kritiseras av civilsamhället för dess oklara definitioner, höga straffsatser och långtgående befogenheter för myndigheter utan adekvat översyn. En särskild klausul, ”spridande av falsk information”, har använts frekvent vid åtal.

I september 2016 antogs den första lagen om rätt till information (*Right to Information Bill*) i Tanzania som ger privatpersoner större rätt än tidigare att få ta del av information som rör dem. Begränsningar i lagtexten innebär att den inte är någon genomgripande offentlighetsreformer, vilket många tanzanier hade hoppats på.

Medie- och yttrandefriheten på Zanzibar är inskränkt. Medier favoriserar regeringspartiet CCM till nackdel för oppositionspartiet *Civic United Front* (CUF). Under valet 2015 förekom trovärdiga uppgifter om flera fall där journalister hotats, misshandlats svårt och till och med försvunnit temporärt. Yttrandefriheten på ön begränsades även under valperioden genom att en

radiostation brändes ned och en annan radiostation som sände från oppositionsledarens presskonferens stängdes ned. Oberoende tidningar från fastlandet är fritt tillgängliga på Zanzibar och många invånare kan ta emot TV-sändningar från fastlandet.

Mötes- och föreningsfrihet

Mötesfriheten garanteras i konstitutionen. Polisen måste dock informeras om större möten i förväg och kan förbjuda dem om den bedömer att det finns risk för att den allmänna ordningen kommer att störas. Sedan valet 2015 har inga tillstånd för politiska sammankomster beviljats och under en period var även interna politiska möten förbjudna.

Religions- och övertygelsefrihet

Tanzania är enligt författningen en sekulär stat. Konfrontationer mellan trosriktningarna är inte vanligt förekommande. Individens utövande av sin religion respekteras av staten. Endast enstaka incidenter där lokaler för religiös utövning har attackerats har rapporterats i media.

Trots unionens sekularisering är den så kallade Mufti-lagen fortfarande i kraft på Zanzibar. Muftin utses av presidenten och är bemyndigad att besluta i religiösa frågor och är en del av den zanzibariska förvaltningen.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Tanzania har ratificerat den Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta kärnkonventioner. Arbetstagares rätt till arbete under anständiga, säkra och hälsosamma förhållanden skyddas i lag. Detta gäller även lika lön för lika arbete och rätt till vila och begränsning av arbetstid samt rätten till semester. Brott mot arbetsrätten är dock vanligt förekommande.

Den starka ekonomiska tillväxten i Tanzania har inte i motsvarande utsträckning lett till nya jobb och minskad fattigdom. Lönearbete med anständiga arbetsvillkor, speciellt för ungdomar, är en utmaning i Tanzania där 64 procent av befolkningen är under 25 år. Bland de sysselsatta ungdomarna återfinns cirka 90 procent av de unga kvinnorna och 70 procent av de unga männen i den informella ekonomin. Bland de som är aktiva inom den formella ekonomin uppskattade ILO arbetslösheten till cirka sju procent år 2014.

Regeringen fokuserar på industrialisering av landet för att minska fattigdomen. Hittills har arbetsrätt inte prioriterats i dessa ansträngningar. Jordbruk är den huvudsakliga försörjningskällan för cirka 70 procent av befolkningen, men bidrar med endast 27 procent till BNP.

Minimilönen höjdes år 2014 och varierar mellan 40 000 shilling (160 kr) per månad och 400 000 shilling (1 600 kr) beroende på sektor. Den lägsta minimilönen räcker inte för att försörja sig. Tillgången till sociala trygghetssystem har ökat. Det obligatoriska socialförsäkringssystemet täcker drygt 8 procent av befolkningen.

Landets fackliga centralorganisation, *Trade Unions' Congress of Tanzania* (TUCTA) och ett par andra fackföreningar, har blivit mer synliga i att ställa krav för sina medlemmar och hota med och genomföra strejker. Tanzania har en av världens lägsta fackliga anslutningsgrader med 2,5 procent av den totala arbetskraften ansluten. Det rapporteras om diskriminering mot fackanslutna, framför allt inom gruvindustrin. Generellt råder det stor brist på tillit, både gentemot fackliga organisationer och mot arbetsgivare och mellan den privata och offentliga sektorn.

Zanzibar har fler begränsningar i arbetsrätten än fastlandet, bland annat avseende registrering av fackliga organisationer. Den zanzibariska arbetsrätten omfattar endast arbetstagare inom den privata sektorn. Både på fastlandet och på Zanzibar begränsas strejkrätten genom lagstiftningen, med motivering att det kan innebära fara för hälsa och säkerhet för befolkningen.

Generellt sett har kvinnor högre arbetslöshet, återfinns oftare i ”sårbar sysselsättning”, exempelvis som hushållsanställda, och i den informella ekonomin. Könsdiskriminering vad gäller löner förekommer ofta.

Barnarbete, definierat som arbete för barn under 14 år, är förbjudet enligt lag. Mängder av barn arbetar trots det för att bidra till sin egen eller familjens försörjning. En fjärdedel av barnen mellan 5 och 14 år arbetar, framför allt inom jordbruket. Barnarbete är tre gånger vanligare på landsbygden än i städerna. De värsta formerna av barnarbete är koncentrerade till tre områden som är kommersiella jordbruk, gruvindustrin samt hushållsarbete. År 2016 uppskattades det av *Global Slavery Index* finnas 341 000 människor som arbetade under slavliknande förhållanden i Tanzania.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Det råder stor brist på utbildad sjukvårdspersonal, mediciner och sjukvårdsmateriel. Situationen är särskilt svår på landsbygden och stora skillnader råder i tillgänglighet till hälsovård mellan olika delar av landet och inkomstskikt.

Regeringen erbjuder gratis vård för ett begränsat antal sjukdomar, såsom tuberkulos och kolera. Vidare erbjuds kostnadsfri vård för de allra fattigaste. Dessa tjänster begränsas i praktiken av brist på sjukvårdspersonal, läkemedel och sjukvårdsplatser, utbredd korruption samt långa avstånd till sjukhus och kliniker.

Den förväntade medellivslängden vid födseln uppskattas av WHO till 60 år för män och 64 år för kvinnor. Detta är en markant förbättring sedan 2010, då siffrorna var 53 respektive 56 år. Förbättringarna tros i första hand bero på minskad barnadödlighet och färre hiv-relaterade dödsfall.

Mödradödligheten har sjunkit något men är fortfarande hög med 398 dödsfall per 100 000 födselar enligt Världsbanken. Trots att fri mödravård introducerades 2011 är kringkostnaderna höga, vilket gör att särskilt kvinnor som lever i fattigdom tenderar att inte utnyttja tjänsten. Hemmafödselar, utan assistans av utbildad personal, är därför fortfarande vanligt.

Förekomsten av tonårsgraviditeter är bland de högsta i världen med 123 födselar per 1 000 flickor i åldrarna 15-19 år. Orsaker är bland annat bristande tillgång till sexualundervisning och preventivmedel samt förbudet mot abort. Tanzania har skrivit under Afrikanska unionens riktlinjer för abort som uppmuntrar till mer liberal tillämpning av lagstiftningen, men har inte vidtagit några åtgärder i den riktningen.

Malaria, hiv, tuberkulos, lunginflammation och järnbrist är de vanligaste dödsorsakerna. Barn och kvinnor är särskilt drabbade. Under- och felnäring är ett stort problem. Ungefär 35 procent av barn under fem år uppskattas vara hämmade i sin tillväxt och cirka 16 procent är underviktiga. Trenden är dock positiv och andelen barn som hämmas i växten minskar enligt officiell statistik.

Knappt sex procent (tre miljoner människor) av befolkningen på fastlandet mellan 15-49 år beräknas vara hiv-positiva. Förebyggandet av nya hiv-infektioner är fortfarande en nationell prioritet. Arbetet mot hiv har haft

fokus på att nå ut med medicinering och preventiva insatser till särskilt sårbara grupper. Målet är att alla behövande ska ha tillgång till bromsmediciner, men det är långt kvar innan detta kan uppnås. Idag uppges 590 000 hiv-smittade ha tillgång till bromsmediciner genom Globala Fonden.

Spridningen av malaria har minskat de senaste åren. På Zanzibar har så stora framsteg i malariabekämpningen gjorts att sjukdomen i stort sett är helt utrotad. Barnsjukdomar har minskat genom ett omfattande vaccinationsprogram, vilket har lett till att barnadödligheten sjunkit. Antalet barn som dog före fem års ålder per 1 000 levande födda var 49 år 2015.

Rätten till utbildning

Rätten till utbildning har förbättrats men stora utmaningar kvarstår för att få fler elever att gå ut grundskolan och förbättra kvaliteten i utbildningen. Skolplikten omfattar elva år från förskola till grundskola, det vill säga mellan 5 och 17 år. Utbildning är ett prioriterat område från regeringens sida och en reform som innebär gratis skolgång har lett till en kraftig ökning av nya elever i de lägre klasserna. Samtidigt har inte resurser tillförts för att motsvara ökningen av elever. Inom utbildningssystemet är flickor och pojkar lika representerade på grundskolenivå. En betydligt större andel pojkar påbörjar och fullföljer de högre årskurserna.

Mer än hälften av eleverna klarar inte slutexamina i motsvarande lågstadiet och ännu färre klarar slutproven efter fjärde året i det som motsvarar högstadiet. Andelen flickor och kvinnor inom högre utbildning ligger på drygt 35 procent.

Kroppslig bestraffning eller aga är tillåtet i skolan och allvarliga övergrepp på elever är inte ovanligt, vilket bidrar till att elever inte fullföljer skolan. Graviditet leder som regel till relegering. Människorättsorganisationer har vid upprepade tillfällen efterlyst en tydlig lagstiftning på området i syfte att säkra flickors rätt till utbildning.

Barn med funktionsnedsättning har bristande tillgång till utbildning. Uppskattningsvis är endast cirka en procent av dessa inskrivna i skolor. Andra grupper som i lägre grad går i skolan är barn med albinism och boskapsskötares barn. Bristen när det gäller vuxenutbildning utestänger framför allt kvinnor på landsbygden från arbetsmarknaden. Cirka 40 procent av kvinnor på landsbygden uppges vara icke läskunniga.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Tanzania tillhör de fattigaste länderna i världen mätt i BNP per capita. Enligt Världsbanken låg fattigdomsnivån på 46,6 procent i den senaste nationella undersökningen från 2011, baserat på en fattigdomsgräns på 1,9 USD per person och dag. Trenden är att fattigdomen minskar. Enligt Tanzanias egen definition av fattigdom levde drygt 28 procent i fattigdom enligt samma undersökning. På landsbygden är andelen som lever under den nationella fattigdomsgränsen betydligt högre än i urbana miljöer. Tanzania återfinns på plats 151 på UNDP:s index för mänsklig utveckling.

Av befolkningen har nästan 60 procent tillgång till vatten enligt de senaste uppgifterna från 2015, vilket är en betydande ökning jämfört med två år tidigare. Enligt civilsamhällesorganisationen *Wateraid* saknar 14 miljoner tanzanier tillgång till rent vatten och 50 procent har inte tillgång till toaletter.

Tre fjärdedelar av befolkningen lever på landsbygden och är på något sätt beroende av naturbruksrelaterad verksamhet. Tillväxten inom jordbruket har endast varit marginellt högre än befolkningstillväxten. För att förbättra livet och förutsättningarna för de ekonomiskt mest marginaliserade erbjuder Tanzania sedan 2015 direkta kontantbidrag till över en miljon av de fattigaste hushållen genom ett landsomfattande socialt skyddsnät.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Tanzanias konstitution förbjuder könsdiskriminering, men landets lagstiftning har ännu inte till fullo anpassats till denna princip. I allmänhet förblir rättsligt skydd för kvinnor begränsat, delvis på grund av att rättsinstanserna tar hänsyn till både sedvanerätt och islamiska lagar. Flera lagar har antagits för att göra Tanzania till ett mer jämställt samhälle. Det finns också riktlinjer för jämställdhetsintegrering i alla statens policyer, program, strategier och sektorer. Brist på resurser och i vissa fall politisk vilja innebär dock att mycket arbete återstår innan jämställdhetsintegreringen till fullo är genomförd.

Rapporter från FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor visar att mycket arbete kvarstår rörande lagstiftning och inte minst genomförande av fattade beslut. Exempel på områden där lagstiftningen fortsatt släpar efter är kvinnors rätt till land och arvsrätten, att våldtäkt inom

äktenskap inte är kriminaliserat, förbud mot abort med undantag för om kvinnans liv står på spel, samt att flickor kan gifta sig från 15 års ålder om föräldrarna tillåter det. Tanzania hör till de länder i världen som har högst andel barnäktenskap. FN:s befolkningsfond (UNFPA) uppskattar att 37 procent av flickorna i landet är gifta före sin artonårsdag och i några regioner nära 60 procent. I juli 2016 beslutade Högsta domstolen att minimiåldern för äktenskap är 18 år oavsett kön. Beslutet har dock överklagats av staten.

Flickor och kvinnor halkar systematiskt efter i såväl utbildningssystemet som i arbetslivet och är underrepresenterade inom det politiska livet, statsförvaltningen och näringslivet. De har i högre utsträckning bristande tillgång till hälsovård. Andelen kvinnor i högre utbildning är låg.

Våld mot kvinnor är ett betydande problem. Uppskattningar gjorda av människorätsorganisationer visar att åtminstone sex av tio kvinnor i Tanzania har upplevt våld i hemmet. Tanzanisk lag förbjuder inte uttryckligen våld i hemmet eller våldtäkt inom äktenskapet. Enligt lagen kan våldtäkt ge livstids fängelse, men processen för att göra en polisanmälan är så invecklad att många våldtäktsoffer inte anmäler brott.

Könsstympning av flickor upp till 18 års ålder är förbjudet enligt lag men är ett betydande problem. Enligt landets egna undersökningar (*National Demographic Health Survey 2015/2016*) förekommer det dock fortfarande i omfattande utsträckning. Regeringen arbetar för att begränsa omfattningen, men könsstereotypa värderingar försvårar arbetet. År 2010 var cirka 15 procent av alla kvinnor och flickor mellan 15 och 49 år utsatta för könsstympning, men siffran hade 2016 sjunkit till 10 procent. Könsstympning rapporteras förekomma inom cirka 20 av landets 130 etniska grupper. I vissa regioner uppges så många som 80 procent av kvinnorna vara könsstympade.

Kvinnor har lagstadgad rätt att äga mark under samma förutsättningar som män, men kvinnors rätt att äga och arva fast egendom upphävs i praktiken av äldre lagstiftning.

På Zanzibar tillämpas så kallade Kadhi-domstolar för vissa familjerättsliga fall (främst skilsmässa och arv) vilket verkar diskriminerande mot kvinnor. Vid skilsmässa tilldelas maken i regel vårdnaden om barn samt egendomar.

Barnets rättigheter

Det finns ett omfattande legalt ramverk för skydd av barn, men långsam tillämpning och en generellt svag rättsapparat gör att barnen fortsatt utgör en särskilt utsatt grupp i det tanzaniska samhället. Fattigdomen bidrar till kränkningar av barns rättigheter liksom kulturella normer, traditioner, attityder och värderingar. Kränkningar rör bland annat rätten till skydd mot våld och andra övergrepp, rätten att inte behöva arbeta eller tvingas in i barnäktenskap samt rättigheter för barn med funktionsnedsättning.

Rätten att delta och bli hörd avseende beslut som berör barn infrias endast på marginalen, trots ett antal initiativ från regeringen för att barn i högre utsträckning ska åtnjuta dessa rättigheter. Initiativen omfattar utvecklandet av riktlinjer för att förbättra barns deltagande, etablerandet av barnnätverk och barnråd och avsättandet av mark i städer för att möjliggöra diverse aktiviteter för barn.

Prostitution av barn förekommer. Enligt UNICEF rapporteras 28 procent av flickor och 13 procent av pojkar ha utsatts för sexuella övergrepp. UNICEF har arbetat tillsammans med regeringen för att motverka våld mot barn.

Ansträngningar görs för att förbättra situationen, till exempel genom att lokalt införa skyddssystem som ska tvinga en rad organ att förebygga och reagera på våld, övergrepp och utnyttjande av barn. Detta har bland annat lett till att polisstationer i sex regioner har inrättat särskilda mottagningar för kvinnor och barn.

Antalet föräldralösa barn uppskattas av UNICEF till över 3 miljoner. En tredjedel är barn vars föräldrar dött av hiv.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Diskriminering på grund av ras, hudfärg, etnisk härkomst, religiös, politisk och annan åskådning är förbjuden enligt lag. Av Tanzanias cirka 130 etniska grupper är ingen numerärt dominerande. Regelrätta motsättningar mellan etniska grupper är ovanliga. Lojalitet inom och favorisering av den egna etniska gruppen är dock vanligt förekommande, även i politiken och administrationen.

Den medvetna assimileringsspolitiken mellan 1960 och 1980 och inflyttningen till städerna har markant minskat skillnaderna mellan olika folkgrupper. Det finns emellertid några relativt tydligt identifierbara minoriteter kvar i landet. Befolkningsgrupper utan fast boplatz har genomgående sämre standard och utvecklingsmöjligheter än den fasta befolkningen. Tanzania erkänner inte begreppet ursprungsbefolkning eller att dessa grupper skulle ha särskilda rättigheter.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexualitet är inte explicit förbjudet enligt lagen, men sodomi eller samlag som är ”mot den naturliga ordningen” är straffbart. Straffskalan på 30 år till livstids fängelse är enligt *Human Rights Watch* en av de hårdaste i världen. Den allmänna opinionen i Tanzania är mycket negativ till hbtq-personer. Det finns en uppfattning bland befolkningen och beslutsfattare att homosexualitet inte existerar i Tanzania.

På Zanzibar ser lagstiftningen något annorlunda ut och homosexualitet hos män kan ge 14 års fängelse och för kvinnor fem år. Det finns inga kända fall där lagen lett till fällande domar varken på Zanzibar eller på fastlandet, men ”onaturliga brott” rapporteras av den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter (CHRAGG) som en vanlig orsak till frihetsberövanden.

Lagstiftningen och samhällets negativa inställning till hbtq leder till omfattande tabubildning och till att hbtq-personer ofta döljer sin läggning. Tanzaniska människorättsorganisationer undviker frågan. Ett fåtal organisationer som arbetar med hälsofrågor når också hbtq-personer. Sedan mitten av 2016 har tonen från offentligt håll hårdnat betydligt när det gäller hbtq-frågor och organisationer som arbetar med hiv-prevention eller behandling av dessa grupper exkluderas i högre utsträckning.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Tanzania har en flyktinglag som införlivat merparten av principerna i flyktingkonventionen. Landet har en lång tradition av att ta emot flyktingar och har i allmänhet behandlat dem väl. Samarbetet med UNHCR fungerar relativt väl. Fram till den senaste flyktingvågen från Burundi år 2015 arbetade Tanzania för att avveckla de befintliga flyktinglägren i landet. Då fanns 64 000 flyktingar i lägren. För att hantera den nya flyktingtillströmningen från Burundi har UNHCR tvingats att åter öppna de avvecklade flyktinglägren. Tanzania har nu fyra flyktingläger i UNHCR:s regi med

227 000 flyktingar, de flesta från Burundi och Demokratiska republiken Kongo.

Diskriminering av migrantarbetare rapporteras förekomma. Enligt IOM fanns 2013 cirka 260 000 migranter i Tanzania. Regeringen har inlett ett program för att registrera migrantarbetare för att få en bättre överblick över antalet. Eftersom regeringen har sett en ökning av fall där tanzaniska migrantarbetare utnyttjats så antogs 2015 en arbetsplan för att motverka människohandel, vilket bland annat inneburit att ett sjuttioal oseriösa arbetsförmedlingsföretag tvingats stänga.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är införlivad i tanzanisk lag och föreskriver hälso- och sjukvård, socialt stöd, utbildning, arbetsskydd samt främjandet av rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Ungefär 8 procent av Tanzanias befolkning uppskattas av ILO leva med olika typer av funktionsnedsättning.

Lagstiftning som finns för att skydda rättigheterna för personer med funktionsnedsättning tillämpas sällan i praktiken. Majoriteten av personer med funktionsnedsättning saknar tillgång till utbildning, hälsovård samt övriga sociala tjänster. Liksom i övriga samhället har kvinnor svårare än män att åtnjuta sina rättigheter. Uppskattningar visar att endast cirka en procent av barn med någon form av funktionsnedsättning får grundskoleundervisning. Regeringen har i låg utsträckning vidtagit åtgärder för att underlätta tillgång till offentliga byggnader, allmänna färdmedel eller statliga tjänster för personer med funktionsnedsättning.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1976. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1976. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1972.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1985. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2006.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* och det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte ratificerats.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1991. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2004. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2003.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2009.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* signerades 2008.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1964. Det tillhörande protokollet ratificerades år

1968.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2002.

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter, *African Charter on Human and Peoples Rights (ACHPR)*, ratificerades år 1984.
Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter ratificerades år 2007.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd, *African Charter on the Rights and Welfare of the Child, (ACRWC)*, ratificerades år 2003.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättstatens principer

Sverige har ett omfattande utvecklingssamarbete med Tanzania inom centrala sektorer som energi och utbildning. Samarbetet med civila samhället riktar i stor utsträckning in sig på att stärka medborgares rättigheter och deras kunskaper om sina rättigheter, med särskilt fokus på barn, unga och kvinnor. Flera av de mest tongivande aktörerna på området har fått svenskt stöd. Sverige arbetar aktivt för att stärka rättighetsperspektivet i hela utvecklingssamarbetet.

Flera FN-organ har representation i Tanzania, bland annat UNDP, UNICEF, UNFPA, UNHCR, och UNAIDS. EU är aktivt bland annat inom områdena god samhällsstyrning och stöd till civilsamhället.

I den senaste granskningen av Tanzania i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) gav Sverige rekommendationer som rörde bland annat åtgärder för att förebygga våld mot kvinnor och barn, förbud mot kroppsstraff samt stärkt skydd för personer som tillhör utsatta grupper.